

foto Franco Gori

De mens is in staat van verwarring. We hebben geen ankers en kaders meer. Ooit taboe, nu schering en inslag: even resetten bij de psycholoog of de psychiater, zelfs voor de kids. Wat zijn de geestelijke problemen van nu en hoe gaan we er mee om? **Deel 11: Corine de Ruiter**

Nederland als borderline-land

DOSSIER: DE VERWARRING

door Paul van Gageldonk

Het is een essentiële vaardigheid in het leven, zegt ze. „Dat je niet bij de minste of geringste frustratie uit je dak gaat. We hebben op dit moment in dit land zoveel uitwassen op dat gebied. We wonen met 17 miljoen mensen dicht op elkaar. Maar de meeste Nederlanders gedragen zich alsof ze hier alleen wonen. Ik maak dingen mee waarvan ik steil achterover sla. Ik zit bijvoorbeeld in een eerste klas stiltecoupé. Betaal ik veel geld voor. Dat doe ik om rustig te kunnen werken. Gaan daar mensen zitten praten. Ik ken de technieken om mensen niet boos te maken. Dus ik zeg heel vriendelijk: misschien hebt u het niet gezien, maar dit is een stiltecoupé. Ik krijg louter boze reacties terug.”

Sommigen zeggen: we gaan de kant op van een borderline-maatschappij. Daar lijkt het soms wel op, beaamt ze. „De één heeft door zijn genen, of wat hij vroeger heeft meegemaakt, een kwetsbaarheid om depressief te worden. Een ander heeft de kwetsbaarheid om psychotisch te worden onder stress. Als je dus in een *high stress society* leeft, dan krijg je meer mensen die uitvallen door psychische problemen. De mensen, die consciëntieus zijn en zich verantwoordelijk voelen, die gaan onderuit. Die worden depressief of krijgen angstaanvallen. Als je egocentrisch bent, leef je soms gezonder. Dat je ook van jezelf houdt en op de been wilt blijven. Ik zie het in mijn eigen loopbaan. Vroeger kon ik nog wel eens een heel weekend niet werken. Dat kan niet meer. Ik krijg het gewoon niet af. Je moet doorgaan. Anders gaan mensen klagen dat ze nog steeds geen antwoord hebben gekregen op een mailtje van twee weken geleden. Het gaat steeds sneller. Wij doen dit elkaar aan, zoals wij de maatschappij van nu hebben georganiseerd. Met al die controles, al dat wantrouwen. Mede daardoor vallen mensen uit. Er worden eisen aan ze gesteld, die ze niet waar kunnen maken. Mensen met psychische problemen, met handicaps, daar gaan we echt op een botte manier mee om. Dan krijg je uitval. Mensen gaan op straat zwerfen. Die trend - eigen schuld dikke bult - is onmiskenbaar aanwezig. Ik was in Afrika. Daar vind je sterk collectivistische maatschappijen. Ze hebben weinig. Maar wat ze hebben, delen ze met anderen. Als je kookt, dan kook je een grote pot, voor zoveel mogelijk mensen. Het heeft mij geraakt en aan het denken gezet. Er zou een midden-

weg moeten zijn. De maatschappij zo organiseren dat er nog een menselijke maat is. Ruimte voor mensen, die het niet zo getroffen hebben. Nederlanders zijn gestrest. Krankzinnig hoe onvriendelijk mensen soms zijn. Hier in Limburg is het nog wat minder dan in het westen.”

De Ruiter zei zelf eens: mensen die schelden zijn ook in staat om fysiek geweld te gebruiken. „Die uitspraak heb ik gedaan in het kader van wat ik zei over Geert Wilders. Ik kreeg zijn hele aanhang over me heen, met bedreigingen en alles. In de aanloop naar de verkiezingen, twee jaar geleden, uitte hij zich heel erg discriminerend ten opzichte van Marokkanen en moslims. Dat ging op zo'n manier, dat je dat kunt kwalificeren als racistisch. Denigrerende, kleinerende opmerkingen. In mijn vak valt dat onder verbaal geweld. Pesten. Juist als je mensen aanvalt op kenmerken, waar ze niets aan kunnen doen. Dat jij bent geboren als Marokkaan, wat kun jij daar aan doen? Toen ik in de Van der Hoevenkliniek werkte, deden we onderzoek naar het gedrag van de patiënten. En dan vind je een sterk verband tussen alle vormen van geweld. Dus mensen die schelden zijn ook de mensen die op een gegeven moment gaan dreigen met geweld: ik pak je nog wel of ik schiet je dood. En mensen die uiteindelijk een keer een stoel pakken en die richting een ander gooien. Grensoverschrijdend gedrag. Kinderen die psychisch mishandeld worden, continu uitgescholden door hun ouders: de impact daarvan op de persoon is soms erger, dan dat je een aantal keren fors geslagen bent door je ouders. Omdat dat emotionele geweld vaak continu is: heb je *weer* die fout gemaakt! Dat blijft echt hangen in je identiteit. Daarom vind ik wat Wilders deed gevaarlijk.”

De Ruiter is bezig met een project in Almere, ontwikkeld voor kinderen onder de twaalf. „Die zijn in aanraking geweest met de politie wegens serieuze delicten. Dan moet je denken aan ernstig vandalisme, vechtpartijen, continu stelen. Voor die kinderen hebben we een programma, waarbij kinderen en ouders intensief behandeld worden. De kinderen krijgen een training in impulsbeheersing. Ze leren hoe ze hun boosheid op een andere manier kunnen uiten dan door te slaan, schelden of te pesten. En de ouders leren effectieve manieren om voor hun kinderen grenzen te stellen. Dat je ze moet complimenteren als ze het goed doen. Maar vooraf grenzen stellen aan het gedrag, hoe ze emoties de baas kunnen worden.”

Bij haar inaugurele rede in 2007 zei ze: op-

Corine de Ruiter

Corine de Ruiter (Doetinchem 1960) is hoogleraar forensische psychologie aan de Universiteit van Maastricht. Ze is tevens verbonden aan het Trimbos Instituut, het landelijk kenniscentrum voor geestelijke gezondheidszorg. De Ruiter verkreeg bekendheid door haar onderzoek naar de diagnostiek en behandeling van gewelddadig gedrag van delinquenten. Vanuit de Amerikaanse vakliteratuur maakte zij zogenaamde risicotaxatie-instrumenten geschikt voor Nederlands gebruik. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om de Hare Psychopathy Checklist, een methode om het risico op recidives bij tbs'ers in te schatten. De Ruiter is tevens mede-oprichter en secretaris van de Nederlandse Rorschach Stichting. Daarnaast treedt zij regelmatig op als getuigdekundige in strafzaken.

decentrum werken. Daar moeten taakstraffen ook naar toe, naar dat model.”

Staatssecretaris Teeven heeft er mede voor gezorgd dat het slachtoffer een grotere rol krijgt bij rechtszaken. De Ruiter vindt het geen verrijking. „Tot nu toe ver-tegenwoordigde de staat het slachtoffer. Dit spreektrecht is een *Fremdkörper*. Ik heb het een paar keer gezien in een aantal ernstige strafzaken. Een zielige vertoning. De dader zit hier. Het slachtoffer daar. Ze kunnen niet met elkaar praten. Soms zitten ze allebei te huilen. De spanning is te snijden. Daar schiet niemand iets mee op. Het slachtoffer mag in de rechtszaal spreken, terwijl nog niet eens is vastgesteld of de verdachte ook de dader is. Teeven wil ook nog dat het slachtoffer zich mag gaan uitspreken over de hoogte van de straf. Dat maakt het strafproces onzuiver.”

Het publiek betrekken bij criminaliteitsbestrijding via de sociale media, is dat dan wel een goede zaak? „Het gevaar van een volkstribunaal ligt op de loer. Dat zag je al bij die Eindhovense zaak, die jongen die in elkaar getrappt werd. Ik *begrijp* het wel, die collectieve verontwaardiging, zeker als je die beelden ziet. Het begon met die zaak van Joes Kloppenburg. Zinloos geweld. Toen die term was uitgevonden ging Nederland los. Er zit een mate van hypocrisie in, als je bedenkt hoe onbeschoft Nederlanders vaak zijn in het sociale verkeer. En dan wel een grote mond hebben over andere mensen, die over de schreef gaan. Dan gaan ze meelopen in stille tochten. Maar voor een deel moeten dat dezelfde mensen zijn, die zich onverdraagzaam opstellen in de publieke ruimte, op de weg, in het openbaar vervoer, op straat. Die zelf dus ook niet sporen. En dan denk ik: kijk eerst naar jezelf.”

„Het is zo gemakkelijk om te oordelen en te veroordelen. Ik kom veel in gevangenis. Spreek mensen, die de meest vreselijke misdrijven hebben begaan. Maar mijn inzet is om te proberen hen te begrijpen. Dat is de eerste stap op weg naar een oplossing. Ik probeer me in te leven in de situatie van iemand die iets heeft gedaan. Wat zou je *zelf* gedaan hebben? Als ik in de Tweede Wereldoorlog had geleefd, had ik dan in het verzet gezeten? Ik denk van *u*, maar helemaal zeker weten doe ik het niet. Wanneer laat je je meesleuren in iets? Wanneer spring jij in de bres voor iemand? Je weet dat helemaal niet. Dus: even dimmen met snel oordelen. Ik ge-loof heel erg in het nut van streng en rechtvaardig opvoeden. Je kunt *en* liefdevol zijn *en* streng. Zonder grenzen kan niemand. Het gaat om beschaving.”